

Els nous edificis de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona

M. CARME MAYOL*

Resum: S'informa sobre el programa de renovació arquitectònica de les Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona. A títol de mostra s'analitzen set actuacions de diferent abast. Un formulari amb les dades bàsiques, acompanyat de fotografies i plànols, dibuixa el perfil dels centres estudiats. Finalment es fa una valoració de l'impacte de l'arquitectura en la transformació de la xarxa.

1. Introducció

El local és un dels elements bàsics en l'estructura d'una biblioteca; és el marc, l'àmbit que acull i facilita els seus serveis i és també la seva imatge, per això el tractament que rep permet, habitualment, evidenciar la política bibliotecària de la institució que patrocina la biblioteca.

Se m'ha encomanat un article sobre els edificis d'algunes de les biblioteques noves o renovades, en aquests darrers anys, de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona. És un treball atractiu perquè suposa analitzar un programa important de redreçament de la biblioteca pública del país.¹

* Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació

1. En l'elaboració d'aquest article he comptat amb l'ajut de Núria Ventura, Cap de la Xarxa de la Diputació, que molt amablement m'ha facilitat tot tipus d'informacions. Molt valuosa ha estat també la col·laboració dels bibliotecaris/es de les set biblioteques descrites que m'han proporcionat quantitat de dades, i que sempre han atès, amb paciència i simpatia, les meves constants preguntes. Especial menció mereix Jordi Permanyer, autèntic tutor d'aquest article, que mai no ha escatimat ni temps ni feina per ajudar-me a obtenir dades introbables o per contrastar les aconseguides. Ha estat també ell qui m'ha facilitat els plànols i les fotografies. A tots, moltes gràcies.

Els companys de la Central Tècnica d'aquesta xarxa identificaven en el seu interessant article "Aladí o la informatització d'una xarxa de biblioteques"² els motius principals que els portaren a iniciar un procés d'informatització. El local hi figurava com una exigència prèvia per poder enriquir els serveis i augmentar-ne el nombre d'usuaris.

L'ampliació i reforma de locals antics i la creació de noves grans biblioteques, amb capacitat d'acollir serveis ben diferenciats, no és, doncs, en la xarxa de la Diputació, fruit d'un interès puntual per l'arquitectura bibliotecària, sinó que obeeix a tot un programa ampli i ambiciós de transformació de les seves biblioteques.

L'any 1991 va finalitzar un pla quinquennal que contemplava la creació d'onze noves biblioteques, el trasllat de dotze i l'ampliació i millora de local de dotze més (vegeu annex 1), el maig de 1991 estaven en curs 18 obres i s'estudiava la redacció d'onze projectes nous (vegeu annex 2).

Un programa tan important exigeix un pressupost extraordinari; la despesa prevista per al període 1984/91 era de 3.100 milions de pessetes, dels quals 2.100 eren responsabilitat dels ajuntaments i 1.000 de la Diputació de Barcelona. Aquest important finançament permetia aconseguir un total de 30.620 m² (entre nous i rehabilitats).³ Però, com hem dit, les obres no han finalitzat el 1991; ben al contrari, el programa segueix amb tota intensitat.

La generosa aportació de la Diputació de Barcelona a aquest capítol, a partir de la seva actuació dins del PCAL, ha incentivat els ajuntaments i, en definitiva, ha fet possible unes realitzacions arquitectòniques que transformen totalment la capacitat de la xarxa.

Si la sensibilització de les institucions públiques, i molt especialment les seves dotacions pressupostàries, són elements indispensables per dur a terme canvis d'infraestructura tan radicals, també una actuació d'aquest volum significa un repte per als professionals.

Abans que res exigeix tenir uns criteris clars i treballar amb una metodologia que permeti una bona entesa i, alhora, agilitzi les complexes relacions que cal mantenir amb ajuntaments, arquitectes i els diferents professionals implicats en les obres. Com a eines de treball, la Central Tècnica ha redactat unes *Recomanacions generals sobre edificis destinats a biblioteca popular*⁴ i ha dissenyat uns *Mòduls*.⁵

2. Pepa Agramunt, i altres. "Aladí o la informatització d'una xarxa de biblioteques: descripció i pautes per a la selecció d'un sistema informàtic". *Item*, núm. 6-7 (1990) p. 9-36.

3. *Resum d'activitats 1986-1989: propostes de futur: dossier informatiu Xarxa de Biblioteques Populares*. 24 p. (Document mecanoscrit).

4. *Recomanacions generals sobre edificis destinats a biblioteca popular, instal·lacions i mobiliari*. A cura de Lluís Agustí, Jordi Permanyer, Núria Ventura. 14 p. (Material mecanoscrit).

5. *Xarxa de Biblioteques Populares*. Diputació de Barcelona. *Tipus de biblioteques segons el nombre d'habitants*. (6 fulls mecanoscrits).

Les *Recomanacions* contempnen una sèrie de qüestions referides a l'emplaçament i distribució interior de la biblioteca, al condicionament del local i a les instal·lacions bàsiques. Com indica el títol del treball, són unes recomanacions molt generals, però útils per orientar els profans sobre les exigències específiques d'una biblioteca popular.

Els *Mòduls* descriuen cinc tipus de biblioteca segons el nombre d'habitants. El primer mòdul fa referència a una biblioteca filial d'una població de 2.000 a 5.000 habitants, els altres quatre estan, tots ells, dedicats a biblioteques populars. Encara que no s'hi indiqui, els mòduls 4 i 5, tant pel que fa a l'abast de la població com a l'espai i el personal que se'ls adjudica, cal pensar que estan dissenyats per ser biblioteques centrals comarcals, urbanes o de districte.⁶

És encoratjador comprovar que, en tots els casos, l'espai que es demana és ja superior al que indiquen les *Normes per a biblioteques públiques a Catalunya* per a poblacions similars.⁷

Aquests documents, *Recomanacions...* i *Mòduls*, són la primera informació que lliura la Central Tècnica de Populars als responsables d'una actuació arquitectònica (polítics i arquitectes) abans d'iniciar-se el projecte. Un cop l'arquitecte ha elaborat l'esborrany de l'avantprojecte, es fa una reunió conjunta on es discuteix, en primer lloc, l'aplicació de les orientacions genèriques al cas específic. El pas següent és examinar l'avantprojecte, que, de fet, recull ja totes les indicacions del projecte final. En el transcurs de l'obra es fan les visites que es consideren necessàries.

Pel que fa al mobiliari la Central Tècnica es responsabilitza d'elaborar un projecte que serà treballat conjuntament amb l'empresa a qui s'ha fet la comanda. El procés és llarg i, de ben segur, no sempre és fàcil. L'objectiu final —renovar, actualitzar i ampliar una xarxa que aviat complirà 75 anys— és ambiciós.

Com ja hem dit, fa més de cinc anys que es va iniciar el programa, s'hi segueix treballant i queda molta feina a fer, però el que s'ha fet fins ara és suficient per començar a canviar la fesomia de les biblioteques populars.

Per valorar fins a quin punt la renovació arquitectònica realitzada està dibuixant una nova imatge de les biblioteques populars, hem cregut oportú presentar set actuacions de diferent abast.

6. El mòdul 4 contempla biblioteques per a poblacions de 25.000 a 50.000 habitants, un espai de 800 a 1.500 m² i de 7 a 10 persones de plantilla; el mòdul 5, dedicat a poblacions de 50.000 a 150.000 habitants, recomana un espai de 1.500 a 2.700 m² i de 10 a 18 persones de plantilla.

7. Josefina Ballester, Elisa Camps, Mª Carme Mayol. *Normes per a biblioteques públiques a Catalunya*. Barcelona: Associació de Bibliotecaris de Catalunya: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1984-1991. 2 vol.

Analitzem quatre trasllats, biblioteques que havien quedat desbordades i exigien un nou emplaçament (Sant Andreu, Mollet, Cerdanyola i Badalona) i tres biblioteques de nova creació (Sant Boi, Joan Miró de Barcelona i Gavà).

A partir d'aquesta petita mostra es pretén evidenciar la política bibliotecària que ha orientat la feina feta des de 1987 fins a 1991.

La metodologia seguida ha estat visitar cada una de les biblioteques triades i, a partir de la visita, elaborar una fitxa amb les dades més significatives del centre.⁸ Es dedica una especial atenció a les informacions referides a l'edifici i al mobiliari, sense oblidar però altres dades que ajudin a definir el perfil de la biblioteca.

El treball es clou amb unes reflexions globals a títol de conclusions.

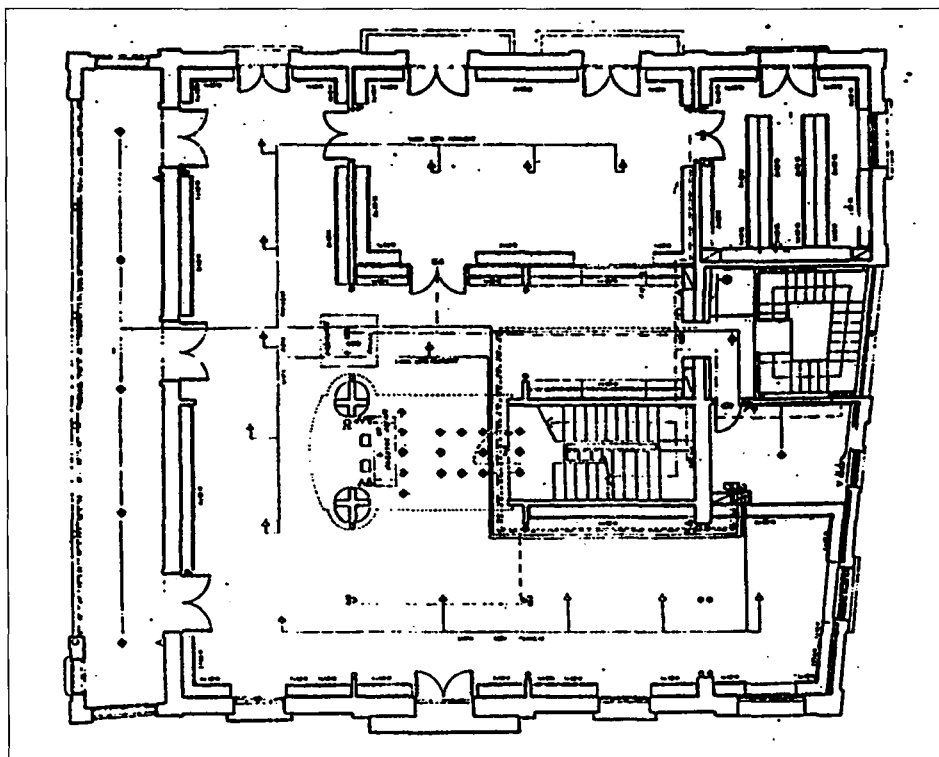
2. Biblioteca Popular Can Castells (Sant Boi de Llobregat)

2.1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Can Castells
- Adreça: Lluís Castells, 16
- Població: 08830 Sant Boi de Llobregat (72.926 hab.)
- Tipus de centre: biblioteca popular
- Capacitat de fons bibliogràfic: 20.000 vol. (aprox.)
- Total de documents amb data d'avui: 15.000 vol.
- Adquisicions anuals: 1.800 vol.
- Personal: 2 bibliotecàries, 2 auxiliars, 1 conserge

8. La redacció d'aquestes fitxes ha estat un procés molt laboriós, ja que no s'ha pogut consultar l'arxiu de les obres. Hem hagut de guiar-nos amb plànols dedicats a la distribució de mobiliari, que són els que adjuntem. També hem pres mides in situ i, habitualment, hem demanat dades als bibliotecaris i als responsables de la Xarxa. Malgrat l'esforç fet el resultat no és sempre tan rigorós com voldríem.

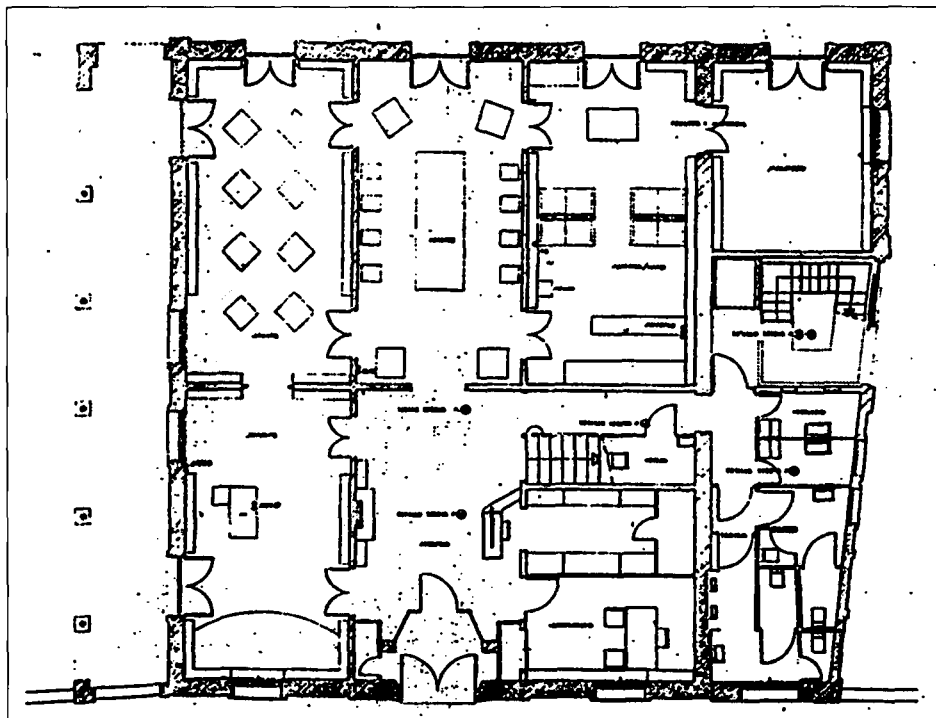

Instal·lacions planta pis

- Horari: dijous de 9,30 a 14,30 h.; dissabtes de 10 a 14 h., dilluns, dimarts, dimecres i divendres de 15,30 a 20,30 h.

2.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitectes: Immanol Pujana i A. Iglesias (responsables de la rehabilitació).
- Any de la reconstrucció: 1985-1987. Inaugurada el 29-03-87 (edifici original del s. XIX)
- Cost: 50.000.000 ptes. reconstrucció, 12.800.000 ptes. mobiliari.
- Materials: molt diversos: terratzo, fusta, mosaics originals, etc.
- Tipus de sòl: terra dur, marbre blanc i rosa, i mosaics originals
- Nombre de plantes: dues d'ús públic i unes golfes per a l'arxiu (ascensors).

Planta baixa. Superfície 359.80 m²

- Enllumenat: il·luminació natural, fluorescents i llums halògens
- Climatització: aire condicionat
- Manteniment: alguns problemes amb el mobiliari

2.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
 - zona d'adults: 230 m²
 - zona infantil: 75 m²
 - zona de revistes: 40,5 m²
 - zona d'àudio-visuals: 40,5 m²
 - vestíbul accés: 36 m², (taulells, 2 expositors i guarda-roba)
 - sanitaris: 4 (2 per planta, a cada planta) i un per a minusvàlids
 - sala polivalent: no; però té un jardí molt ampli preparat per fer espectacles a l'aire lliure.

- Zones de servei interior
 - despatx: 3
 - magatzem: 2
 - zona de descans: no
 - aparcament: no
- Superfície total: 680 m²

(Nota. No s'ha comptat una àmplia terrassa al primer pis, ni l'espai dedicat als despatxos, sanitaris i a magatzem).

2.4. Mobiliari

- Tipus de mobiliari: fusta, pell, fet a mida, gens flexible
- Punts de lectura
 - adults: 72
 - infants: 32, tarima de fusta i coixins
 - publicacions periòdiques
 - consulta amb taula: 8
 - informal: 10
 - àudio-visuais
 - audició: 8 butaques
 - visionatge: 3
- Total de places: 130
- Prestatgeria metres lineals: 550 (8)
- Taules: 11 taules adults (3 de 8 places, 8 de 6 places)
8 taules infants, 1 taula àudio-visuais
- Retolament: clar
- Ambientació: càlida, tons pastel rosats, verdosos, cremes.

2.5. Observacions

Edifici molt atractiu i singular, adaptació feta amb cura mantenint elements arquitectònics d'interès de l'edifici original. Emplaçament cèntric, en pocs anys aquesta biblioteca ha aconseguit una gran integració amb la població. La decoració i ambientació interna és molt acollidora, però el mobiliari i l'edifici són poc flexibles. Té bones possibilitats a l'estiu, terrasses àmplies equipades amb cadires de vímet i taules de vidre conviden a una lectura informal (sembla però que l'orientació no és massa oportuna), el jardí generós i ben cuidat és un espai força utilitzat per a activitats culturals.

3. Biblioteca Ignasi Iglesias (Sant Andreu)

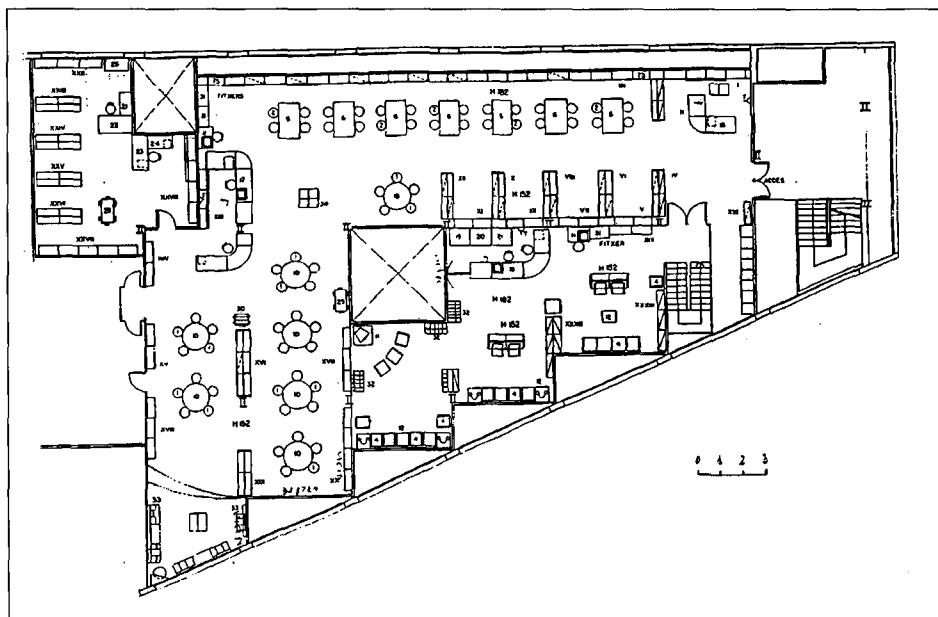

3.1. Identificació de la Biblioteca

- Nom: Ignasi Iglesias Sant Andreu
- Adreça: Segadors, 2 (Edifici Josep Pallach)
- Població: 08030 Barcelona (Sant Andreu) (150.000 hab. aprox.)
- Població: Barcelona (Sant Andreu)
- Tipus de centre: biblioteca popular
- Capacitat de fons bibliogràfic: 50.000 vol.
- Total de documents amb data d'avui: 25.000 vol.
- Adquisicions anuals: 1.500 vol.
- Personal: 2 bibliotecaris, 3 auxiliars, 3 subalterns
- Horari: 15,30 a 20,30 h. de dilluns a divendres, dissabtes de 10 a 13 h.

3.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitecte: Daniel Gelabert (responsable de la rehabilitació)
- Any de la reconstrucció: 1990. Edifici original del 1960 (el primer emplaçament de la biblioteca, el 1935, era a l'antic Ajuntament).
- Cost de la reconstrucció: 50.000.000 ptes.
- Tipus de sòl: linòleum
- Nombre de plantes: dues (ascensors).
- Enllumenat: il·luminació natural, fluorescents, halògens
- Climatització: aire condicionat (presenta problemes d'adequació)
- Manteniment: fàcil

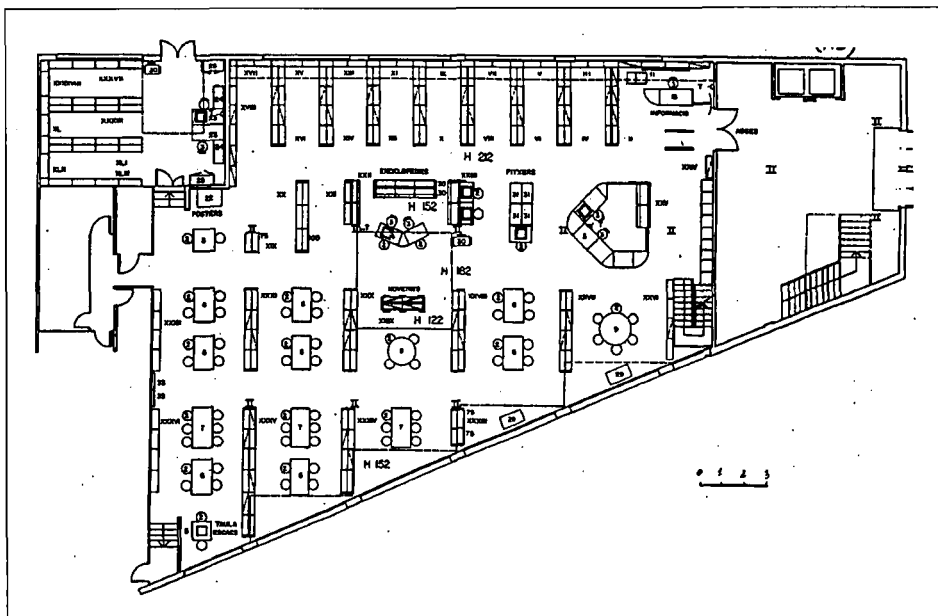
Entrada (I-AV)

3.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
 - zona d'adults: 450 m²
 - zona infantil: 300 m²
 - zones de revistes i d'àudio-visuals: 95 m²
 - vestíbul-accés: 50 m²
 - sanitaris: 95 m² (2 homes, 2 dones, 2 nens, 2 nenes, 1 minusvàlids)
 - sala polivalent: no (la biblioteca està ubicada en un edifici cultural)
- Zones de servei interior
 - despatx i magatzem: 105 m²
 - zona de descans: despatx
 - aparcament: no
- Superfície total: 1.100 m²

3.4. Mobiliari

- Tipus de mobiliari: GAMA-BCI
- Punts de lectura

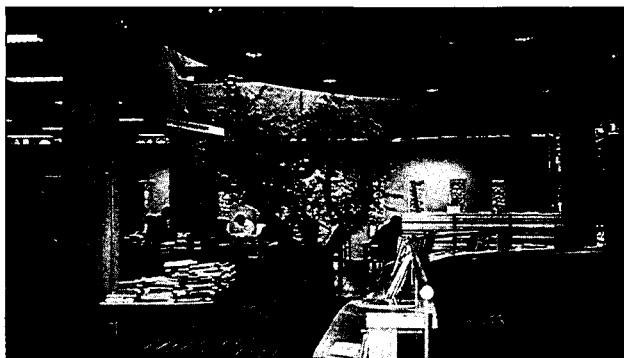
Planta baixa (AD)

- adults: 68
- infants: 63 i coixins
- publicacions periòdiques
 - consulta amb taula: cap
 - consulta informal: 11
- àudio-visuals
 - audició i visionatge: 12 places
- Prestatgeria total, metres lineals: 920 (moltes possibilitats d'ampliació)
- Taules: adults 16, infants: 15
- Retolament: clar

3.5. Observacions

Edifici industrial adaptat per a equipaments culturals. Consta de sis plantes, la biblioteca ocupa la planta baixa i la primera planta. La manca de servituds arquitectòniques i una bona disposició de l'espai aconseguirien que aquesta biblioteca destaqués perquè ofereix un ús fàcil i còmode dels seus serveis. Ubicació cèntrica, senyalització exterior nul·la. Malgrat la manca d'indicadors exteriors la biblioteca ha incrementat, i diversificat exponencialment la seva clientela en el seu nou emplaçament.

4. Biblioteca de Can Mulà (Mollet del Vallès)

4.1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Can Mulà
- Adreça: Parc de Can Mulà (carrer Alsina, núm. 1)
- Població: Mollet del Vallès (40.000 hab.)
- Tipus de centre: biblioteca popular
- Capacitat de fons bibliogràfic: 20.000 vol.
- Total de documents en data d'avui: 15.000 vol.
- Adquisicions anuals: 2.700 vol. (1990)
- Personal: 2 bibliotecàries, 2 auxiliars, 1 ordenança
- Horari: dilluns, dimarts, dimecres i divendres de 15,30 a 20,30 h., dijous de 9,30 a 14,30 h., dissabte de 10 a 14 h.

4.2. Característiques arquitectòniques

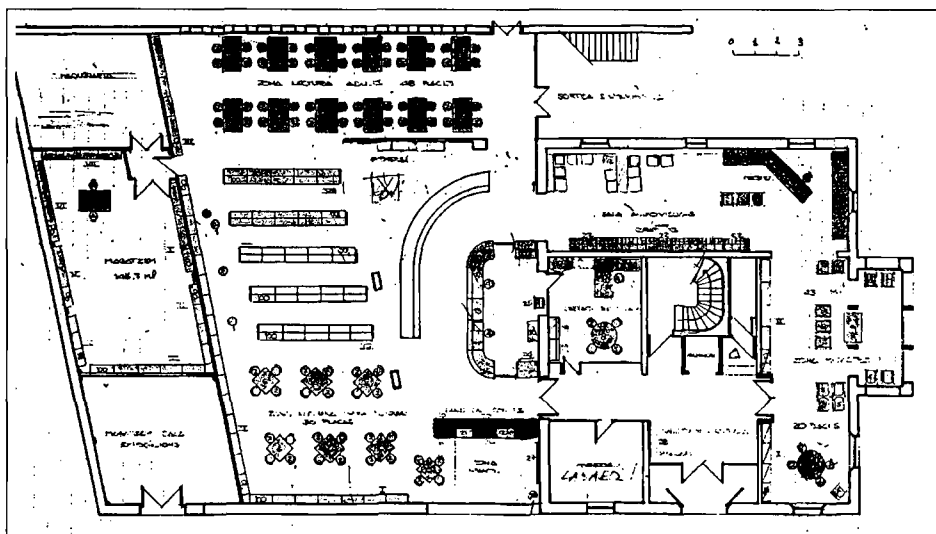
- Arquitecte: Cristóbal Ramírez (responsable de la rehabilitació)
- Any de la reconstrucció: 1989-90. Inaugurada 23-06-90 (biblioteca anterior de 1964); l'edifici original era una casa d'estiueig gran amb jardí, possiblement de principis de segle
- Cost de la reconstrucció: 70.000.000 ptes. (?)
- Materials: els originals i elements nous: pedra, vidre, construcció vista, etc. (es diferencia amb claredat l'edifici vell de la construcció nova)
- Tipus de sòl: gres de color fosc
- Nombre de plantes: 1 (l'edifici en té dues i unes golfes, la biblioteca ocupa la planta baixa)
- Enllumenat: il·luminació natural (finestrals i lluernes) i artificial (neons, halògens, incandescents).
- Climatització: aire condicionat
- Manteniment: fàcil

4.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
 - zona d'adults: 230 m²
 - zona infantil: 100 m²
 - zona de revistes: 60 m²
 - zona d'àudio-visuals: 60 m²
 - vestíbul-accés: 30 m² (40 casellers)
 - sanitaris: 5 (4 normals i 1 per a minusvàlids)
 - sala polivalent: no (utilitzen la zona d'àudio-visuals, ara estan ampliant i acomodant el jardí per a lectura i actes a l'aire lliure)
- Zones de servei interior
 - despatx: 20 m²
 - magatzem: 90 m²
 - zona de descans: no (el despatx)
 - aparcament: no
- Superfície total: 650 m²

4.4. Mobiliari

- Tipus de mobiliari: GAMA-BCI
- Punts de lectura

Biblioteca Can Mulà. Mollet del Vallès

adults: 48

infants: 28 (més 20 coixins)

publicacions periòdiques

consulta taules: 4

consulta informal: 13

àudio-visuals: 16

- Prestatgeria total metres lineals: 600 (moltes possibilitats d'ampliació)
- Taules: 12 adults, 7 infants
- Retolament: clar, incorporat als prestatges

4.5. Observacions

Edifici singular, se n'ha respectat amb cura la personalitat. Una olivera dins de l'àrea d'adults crea un punt focal d'interès. També la secció infantil s'identifica a partir d'un element original, una escultura en ferro que simbolitza un "moll" amb clara al·lusió al nom del poble. Aquesta escultura és utilitzada com element ornamental i lúdic alhora.

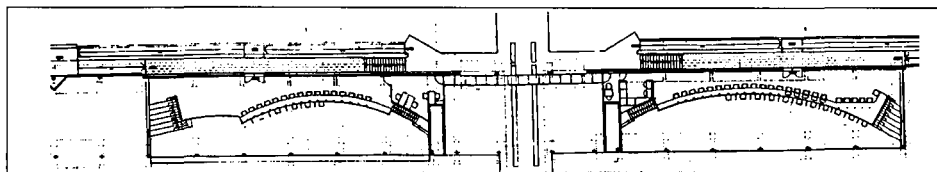
Quan vàrem visitar-la (febrer de 1992) estaven habilitant un pati molt ampli per facilitar un espai de lectura a l'estiu. La ubicació és cèntrica però la senyalització nul·la. En el seu conjunt la biblioteca és molt atractiva, com en el cas anterior, el nou emplaçament n'ha diversificat i ampliat l'ús.

5. Biblioteca Popular Joan Miró (Barcelona)

5.1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Joan Miró
- Adreça: Vilamarí, 61

Planta baixa

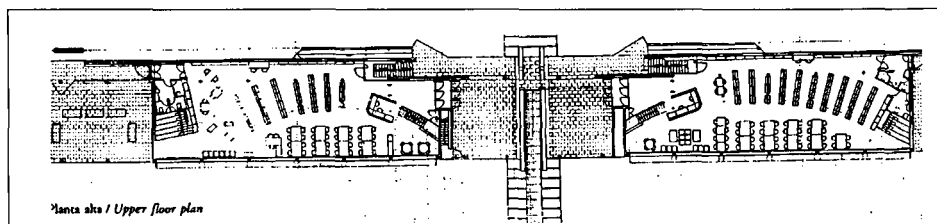
- Població: 08015 Barcelona (Esquerra de l'Eixample. Es l'única biblioteca popular, en aquesta densa àrea, que té secció d'adults).
- Tipus de centre: biblioteca pública (de barri?)
- Capacitat de fons bibliogràfic: 30.000 vol.
- Total de documents en data d'avui: 14.000 vol.
- Adquisicions anuals: 1.500-2.000 vol.
- Personal: 3 bibliotecaris, 3 auxiliars, 2 conserges
- Horari: dilluns-divendres de 15,30-20,30 h. dissabtes de 10-14 h.

5.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitectes: Beth Galí, Marius Quintana, Antoni Solanas
- Any de construcció: 1988-1990
- Cost: 200 milions
- Materials: fusta, ferro, vidre
- Tipus de sòl: parquet industrial.
- Nombre de plantes: 2 i 2 edificis (en cada edifici planta baixa i entresolat).
- Enllumenat: il·luminació natural i artificial amb gran diversitat de llums, "li-nestres", halògens, dicroics (problemes motivats per la il·luminació)
- Climatització: aire condicionat (problemes importants a l'estiu a la fonoteca).
- Manteniment: problemes d'humitat

5.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
 - zona d'adults: 250 m²
 - zona d'infants: 250 m²
 - zona de revistes: 40 m²
 - zona d'àudio-visuais: 120 m²
 - vestíbul-accés: 15m²
 - sanitaris: 5 (minusvàlids inclòs)
 - sala polivalent: no
- Zones de servei interior
 - despatx: no
 - magatzem: 30m² (més 25 m² infantil)

Planta alta

zona de descans: no
aparcament: bicicletes

– Superfície total: 800 m²

5.4. Mobiliari

- Tipus de mobiliari: GAMA-BCI
- Punts de lectura
 - adults: 80
 - infants: 60
 - publicacions periòdiques
 - consulta taula: no
 - consulta informal: 15
 - àudio-visuals: 15
- Total de places: 170
- Prestatgeria metres lineals: 900 (comptant el magatzem)
- Taules: 30
- Retolament: clar

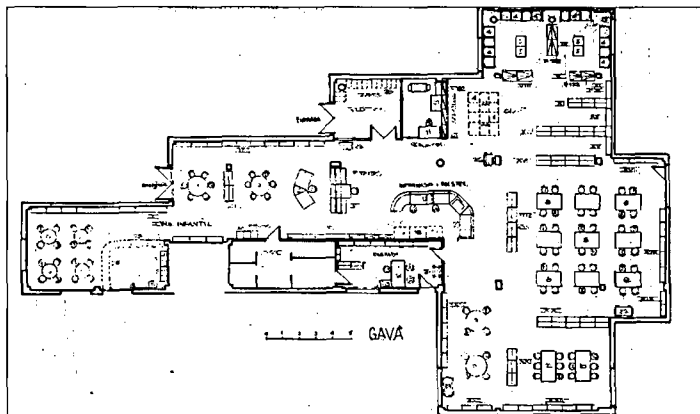
5.5. Observacions

Edifici original i arquitectònicament molt interessant, biblioteca a peu de carrer molt ben integrada amb el parc, el llac que l'envolta aïlla i relaxa, però al mateix temps crea problemes d'humitat. Atractives les escultures en ferro que donen accés a la biblioteca i que alhora serveixen de distintiu. Molt oportuna la doble ubicació, per a adults i per a infants, en edificis separats i integrats alhora.

Presenta problemes de manteniment i d'ús (no pot utilitzar-se l'entresolat de l'àrea infantil, l'escala d'accés a l'entresol ha calgut refer-la poc després de la inauguració, problemes de climatització seriosos, etc.), però és molt acollidora.

L'espai, tan reduït, sumat a la manca de biblioteques de la ciutat de Barcelona en general i, molt especialment de l'Eixample, fan que la biblioteca estigui permanentment saturada.

6. Biblioteca Marian Colomé (Gavà)

6.1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Marian Colomé
- Adreça: Rafael Casanova, 2
- Població: 08850 Gavà (45.000 hab., única biblioteca pública de la població.
- Tipus de centre: biblioteca popular
- Capacitat de fons bibliogràfic: 25.000 vol.
- Total de documents en data d'avui: 7.000 vol.
- Adquisicions anuals: (encara no té un any)
- Personal: 1 bibliotecària, 1 auxiliar, 1 conserge
- Horari: de dilluns a divendres de 15,30 a 20,30 h.
dissabtes de 10 a 13 h.

6.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitecte: Juan A. Hernando (responsable de l'adaptació)
- Any de construcció: 1990-91 (inaugurada 21-04-91)
- Cost:
- Tipus de sòl: gres blanc
- Nombre de plantes: 1 planta baixa
- Enllumenat: il·luminació natural abundosa i artificial: neons rosats
- Climatització: aire condicionat
- Manteniment: fàcil

6.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
zona d'adults: 265 m²

- zona infantil: 105 m²
- zona de revistes: 32 m²
- zona d'àudio-visuals: 16 m²
- vestíbul-accés: 26 m²
- sanitaris: 3 (2 d'homes i 1 de dones)
- sala polivalent: no (grans terrasses que envolten la biblioteca i que es volen habilitar per fer-hi lectura o actes culturals)
- Zones de servei interior
 - despatx: 16 m²
 - magatzem: no
 - zona de descans del personal: no
 - aparcament: no
- Superfície total: 500 m²

6.4. Mobiliari

- Tipus de materials: fusta, ferro, linòleum (GAMA)
- Punts de lectura
 - adults: 56
 - infants: 24 més una tarima i coixins
 - publicacions periòdiques
 - consulta amb taula: cap
 - consulta informal: 16
 - audició i visionatge: pendants d'instal·lació (8 punts previstos)
- Total de places: 104
- Prestatgeria, metres lineals totals: 700 (moltes possibilitats d'ampliació)
- Taules: adults 13 (11 taules quadrades i 2 rodones) infants 6 (totes rodones)
- Retolament: clar

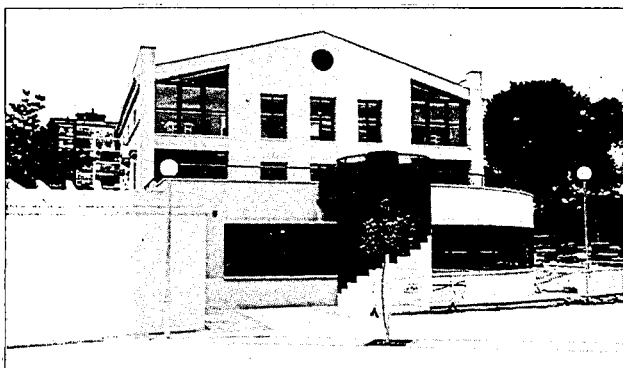
6.5. Observacions

És una biblioteca molt lluminosa, amb molts elements blancs (terra, prestatgeries) i molta llum natural (8 panys de paret de vidre). Té gran quantitat de plantes, ben cuidades, que li donen un clima acollidor i trenquen la fredor pròpia d'un local acabat d'estrenar.

L'emplaçament és molt allunyat del nucli històric de la població; es troba en un barri nou, ple d'escoles i d'edificis acabats de fer o en procés de construcció, en una àrea encara per acabar d'urbanitzar.

Està ubicada en els baixos d'un edifici de pisos de setze plantes. Des de les terrasses de la biblioteca es veuen amb claredat els balcons i les finestres de les cases veïnes. En cas que s'obrin aquestes terrasses a la lectura la biblioteca quedarà plenament integrada amb el seu veïnat.

7. Biblioteca Popular de Cerdanyola del Vallès

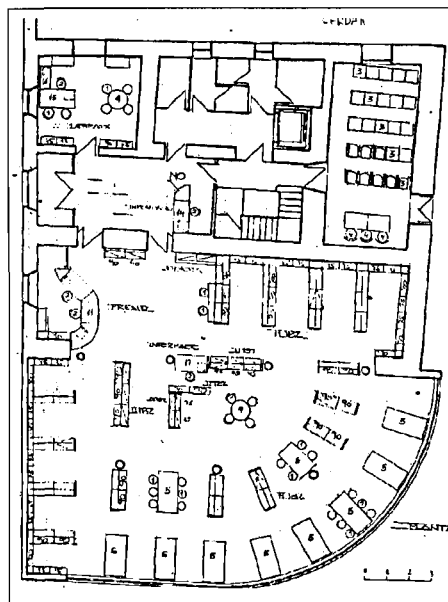

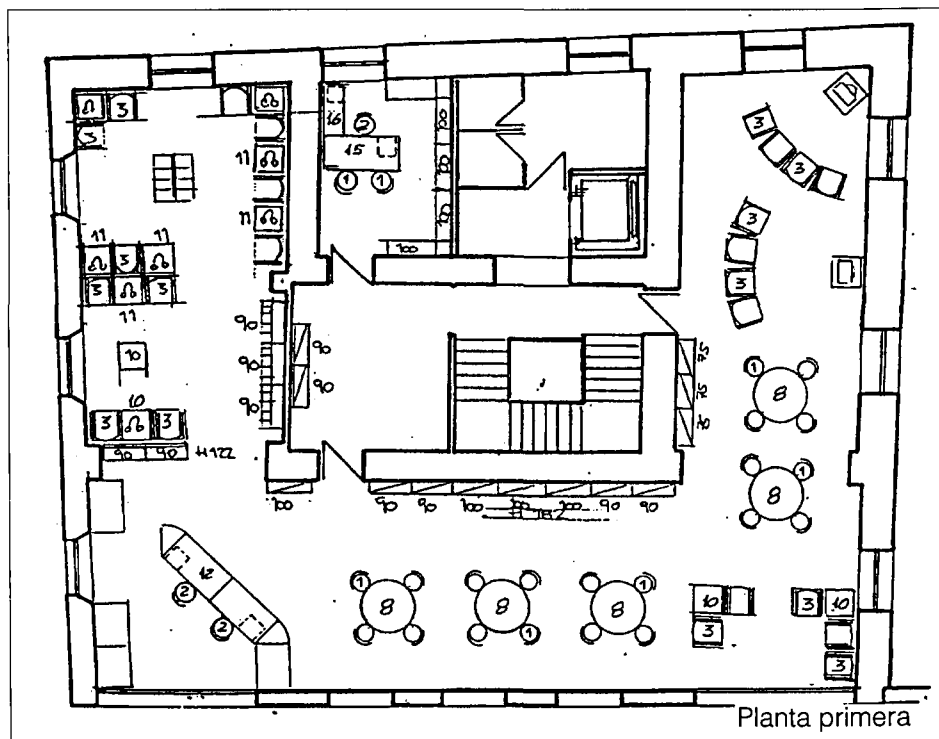
7.1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Biblioteca Popular de Cerdanyola del Vallès
- Av. Primavera, 2-10
- Població: 08290 Cerdanyola del Vallès (60.000 hab.; biblioteca pública única a la població)
- Tipus de centre: biblioteca popular
- Capacitat bibliogràfica prevista: 30.000 vol.
- Total de documents en data d'avui: 20.000 vol.
- Adquisicions anuals: 1.000 vol.
- Personal: 3 bibliotecàries, 3 auxiliars, 1 subaltern
- Horari: de dilluns a divendres de 15,30 a 20,30 h.
dissabtes, de 9 a 14 h.

7.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitectes: Tomàs Osa i Francisco Puyuelo (responsables de la rehabilitació)
- Any de la reconstrucció: 1986-1991 (existia una biblioteca a la població de 1971). Aquesta és una adaptació d'una masia que fou construïda inicialment al s. XVI, però que sofrí moltes reformes, la més important a principis d'aquest segle, que va transformar-la en casa d'estiueig.
- Cost: 22 milions l'edifici i 97 la rehabilitació.

- Materials: molt variats, conserven alguns elements de l'edifici original
- Tipus de sòl: linòleum
- Nombre de plantes: 3 (ascensors)
- Enllumenat: il·luminació natural. Il·luminació artificial: llums incandescents, "linestres", neons
- Manteniment: fàcil

7. 3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
- vestíbul-accés: 24 m²
- zona d'adults: planta baixa i part del 1r pis 310 m²
- zona infantil: segon pis i part de les golfes 190 m²
- zona de revistes: 1r pis 50 m²
- zona d'àudio-visuales: 1r pis 50 m²
- sanitaris: 7 en total (3 planta baixa, 2 1r pis, 2 2n pis)
- 48 m² (inclòs espai dels ascensors).
- sala polivalent: de 25 places 28 m²

espai de circulació: 113 m²

- Zones de servei interior

despatx: 2, 31 m²

magatzems: golfes 80 m²

zona de descans personal: despatxos

aparcament: no especial, però la biblioteca està ubicada en una plaça molt gran amb possibilitats d'aparcament.

- Superfície total: 900 m²

7.4. Mobiliari

- Tipus de material: fusta i ferro (GAMA)

- Punts de lectura

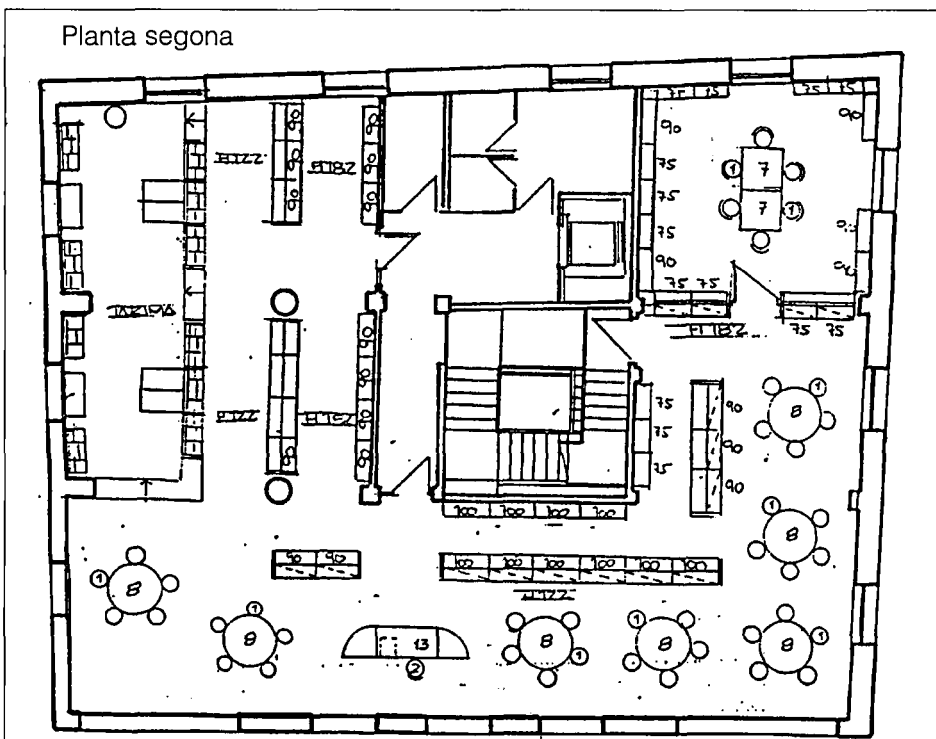
adults: 66 planta baixa,

infants: 32 més tarima, mòduls i coixins

publicacions periòdiques

consulta en taula: 12

Planta segona

- consulta informal: 10
- àudio-visuals: 15 punts (12 audició, 3 visionatge)
- Total de places: 135
- Prestatgeria en metres lineals: 700 (queden unes golfes que podrien utilitzar-se com a magatzem)
- Taules: adults 15, infants 8
- Retolament: clar

7. 5. Observacions

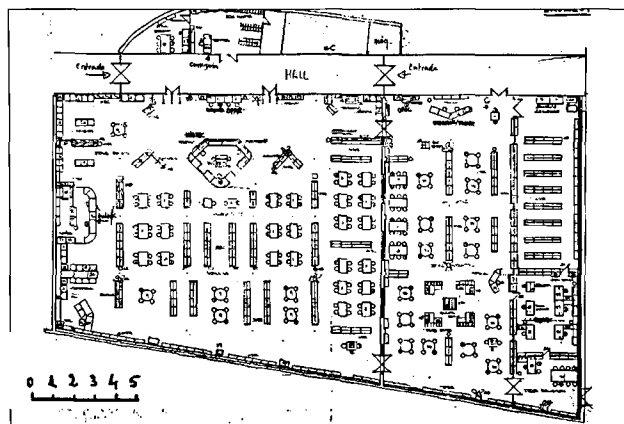
Edifici singular molt ben adaptat a biblioteca, amb porxos amplis i acollidors, excel·lent visibilitat des de la plaça, bona ubicació, encara que lluny del nucli històric, a tocar de l'estació de tren i en un barri nou, populós i ben comunicat.

El tractament arquitectònic permet conservar alguns elements interessants de l'edifici (mosaics originals, passamà de fusta de l'escala, etc.), però s'ha tingut cura de facilitar les tasques bibliotecàries.

El fet d'ocupar tot l'edifici dona un gran impacte a la biblioteca, però haver de distribuir els serveis en tres plantes exigeix més personal.

Un cop més, la gran millora del local ha permès una diversificació i ampliació significativa de la seva clientela.

8. Biblioteca de Can Casacuberta (Badalona)

8. 1. Identificació de la biblioteca

- Nom: Can Casacuberta

- Adreça: Mossèn Anton, 40
- Població: 08911 Badalona (230.000 hab. En aquesta ciutat tan sols hi ha una altra biblioteca pública de la Caixa que és molt petita)
- Tipus de centre: biblioteca central urbana
- Capacitat de fons bibliogràfic: 40.000 vol. en sala i 20.000 vol. al magatzem
- total de documents amb data d'avui: 22.500 vol.
- adquisicions anuals: 1.500 vol. (la biblioteca antiga)
- personal: 3 bibliotecàries, 3 auxiliars, 1 conserge
- horari: de dilluns a divendres de 15,30 a 20,30 h.
dijous i dissabtes de 10 a 14 h.

8.2. Característiques arquitectòniques

- Arquitectes: Jordi Moliner i Antoni Poch (responsables de la rehabilitació)
- Any de la reconstrucció: 1990-1992 (adaptació d'unes naus industrials que havien servit com a fàbrica tèxtil). Inaugurada el 23-04-92. (És el trasllat i ampliació d'una biblioteca que des de 1966 tenia la Diputació de Barcelona a la ciutat).
- Cost de l'obra: 215.000.000 ptes. (a més cal sumar de mobiliari 48.000.000 ptes., d'anti-robaments, d'àudio-visuals i informàtica 12.000.000 ptes. Finançament de l'Ajuntament de Badalona: 173.000.000 ptes., de la Diputació de Barcelona: 102.000.000 ptes.)
- Tipus de materials: molt variats, coure, planxa galvanitzada, ferro, "terrazzo" continu, cautxú continu, etc.
- Enllumenat: il·luminació natural, gran varietat de llums artificials: neons, halògens
- climatització: calefacció per terra
- Manteniment: no hi ha experiència

8.3. Distribució de l'espai

- Zones de servei al públic
zona d'adults: 800 m²
zona infantil: 475 m²
zona de revistes i àudio-visuals: 250 m²
vestíbul-accés: 120 m²
sanitaris: 9 (1 per a minusvàlids)
sala polivalent: no
- Zones de servei interior
despatx: 135 m²
magatzem: 110 m²

zona de descans personal: 16 m²

aparcament: no

– Superfície total: 2.100 m²

8.4. Mobiliari

– Tipus de mobiliari: GAMA-BCI

– Punts de lectura: 254

adults: 124

infants: 84 més informals

publicacions periòdiques

consulta taula: 8

consulta informal: 38

audició i visionat: 20 (compartides amb publicacions periòdiques informals)

– Total de places: 254

– Prestatgeria, metres lineals totals: 1.220 en sala, 620 al magatzem

– Taules: 20 de rodones, 28 de quadrades, 4 taulells d'informació i préstec.

8.5. Observacions

Edifici de gran personalitat i que ben segur tindrà un fort impacte a la ciutat. Arquitectònicament s'ha tractat amb molta cura, s'han conservat alguns detalls modernistes d'interès i s'hi han incorporat materials nous que lliguen i fan destacar els elements originals.

El fet de treballar una nau industrial àmplia, lliure d'obstacles arquitectònics, ha possibilitat un disseny interior funcional que queda reforçat per l'equipament d'un mobiliari idoni.

El veïnatge amb un futur museu tèxtil no li resta personalitat, ben al contrari, accentua el clima d'àrea cultural amb identificacions clares.

Es fàcil vaticinar-li un bona i ràpida implantació. Amb aquest edifici es consolida la política arquitectònica de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona i s'inicia el camí de les centrals urbanes tant necessàries per a la lectura pública del país. Aquesta rehabilitació ha estat seleccionada com a finalista dels premis FAD.

9. Conclusions

Visitar aquestes set biblioteques ha estat un pelegrinatge personalment agradable i professionalment profitós. Tant les dades recollides com, molt especialment, les impressions rebudes durant les visites, ens suggereixen

una gran quantitat de reflexions. Intentarem sintetitzar el nostre comentari en tres punts d'interès.

En primer lloc cal constatar que, tal com avançàvem en iniciar aquest escrit, s'ha aconseguit canviar la fesomia de les nostres biblioteques populars.

Una nova organització de l'espai, l'aparició de suports informatius nous, i un mobiliari flexible i còmode estan desterrant la vella imatge de la biblioteca pseudo-aula.

Queden enrera les biblioteques plenes, de taules i cadires, amb les parets recobertes de prestatgeries rígides i feixugues.

La zonificació dels serveis facilita la seva identificació i en permet un ús còmode i eficaç.

Els canvis més significatius els trobem a l'àrea de revistes, on predominen els seients informals i on habitualment hi ha els racons més acollidors. La zona d'àudio-visuals, una novetat especialment atractiva per a la gent jove, acostuma a situar-se, sempre que el local ho permet, al costat de les revistes. És un veïnatge força aconsellable.

La secció infantil pren en aquestes biblioteques un gran protagonisme. Tarimes, coixins i, en alguns casos, escultures (el moll de Can Mulà) o mobiliari-joguina (la caseta de Can Casacuberta) ofereixen un marc idoni per a la lectura, entesa com un joc de la imaginació.

També apareix, encara que amb certa timidesa, l'àrea de consulta: un taulell d'informació, cadires i taules de treball, i unes prestatgeries amb enciclopèdies i diccionaris configuren un espai que, ben segur, anirà prenent més gruix.

A la zonificació de serveis cal afegir a més la importància que es dóna a la llum (llum natural i gran diversitat d'il·luminació artificial), i a l'ús de les plantes com a elements decoratius i, en alguns casos, diferenciadors d'àrees.

Tots aquests canvis, tan significatius, es veuen potenciats encara per l'ús de la tecnologia en serveis tan importants per a l'usuari com el préstec i la consulta al catàleg.

En resum, la imatge d'aquestes biblioteques és la que correspon a la societat actual.

Una característica que creiem que cal citar de les biblioteques noves de la Diputació de Barcelona és la varietat i, en la majoria dels casos, l'interès arquitectònic dels seus edificis. S'ha aconseguit, com dèiem, un canvi d'imatge, però a més cada biblioteca té una personalitat diferenciada, la qual cosa propicia que l'usuari s'identifiqui fàcilment amb la seva pròpia.

Són diversos els motius que originen aquesta varietat. En cada cas els arquitectes són diferents com també ho són els pressupostos. Tanmateix, allò que més incideix en la diversitat d'imatge són els diferents orígens de cada biblioteca.

Hi ha un percentatge important d'adaptacions d'edificis singulars que obliguen a combinar la personalitat arquitectònica de l'edifici originari amb les exigències d'uns serveis bibliotecaris moderns i eficaços.

De les set biblioteques que configuren la mostra cinc són adaptacions d'edificis singulars; tres d'habitatges (Can Castells a Sant Boi, Can Mulà a Mollet, i la casa Altimira a Cerdanyola del Vallès) i dos de naus industrials (la Biblioteca Ignasi Iglesias de Sant Andreu, i la Biblioteca de Can Casacuberta de Badalona); la Biblioteca Marian Colomé de Gavà, de nova creació, ha calgut ubicar-la en un local fruit d'una permuta a l'Ajuntament; en definitiva tan sols una biblioteca, la Joan Miró del Parc de l'Escorxador, fou pensada i projectada per ser biblioteca sense cap condicionament previ.

Habitualment les naus industrials resulten d'adaptació més fàcil que els habitatges ja que aquests darrers acostumen a ser construccions poc flexibles, que presenten servituds importants. Els resultats, però, en les cinc biblioteques fruit d'adaptacions són, al nostre criteri, satisfactoris. L'edifici original s'ha tractat sempre amb molta cura aconseguint en tots els casos evidenciar, i fins i tot potenciar la personalitat. Des del punt de vista bibliotecari es detecten pocs problemes d'ús o de manteniment; i pel que fa als costos de la construcció, aquests no han resultat superiors als d'actuacions més lliures.

La política de fer una arquitectura de gran qualitat per a biblioteques populars no ve determinada explícitament per l'adaptació d'edificis singulars; també es practica en fer un edifici nou. La Biblioteca Joan Miró del Parc de l'Escorxador és una construcció nova, però és prou ambiciosa en els seus plantejaments i en la seva realització com per considerar-la una mostra significativa de la nova arquitectura catalana.

La importància que les institucions (Diputació de Barcelona i ajuntaments) i els diferents equips d'arquitectes donen als edificis dedicats a biblioteques és molt beneficiosa, tant per dignificar el concepte de la biblioteca popular com per potenciar-ne els serveis.

També enriqueix la fesomia de la biblioteca la gran varietat de respostes arquitectòniques. Personalment però, trobem a faltar elements indicadors que evidencin que aquests edificis, tan diversos, pertanyen a una mateixa xarxa bibliotecària.

D'alguna manera el mobiliari actua com a element unificador (no tant com identificador de la xarxa).⁹ Podrien haver-hi altres elements que juguessin una funció identificadora, però la Central Tècnica de la Diputació ha cregut

9. El mobiliari danès, de The Danish Library Design Bureau representat a Espanya per Gama va ser utilitzat per primera vegada a la Universitat de Barcelona (1983) i en aquests moments biblioteques ben diverses d'arreu de l'Estat estan equipades amb aquest mobiliari.

oportú elaborar unes *Recomanacions...* molt genèriques que deixen un ampli marge de llibertat als arquitectes.¹⁰

Malgrat que aquesta llibertat ho facilitaria, no sempre se segueixen les *Recomanacions...* dels bibliotecaris. Per exemple, respecte als sòls les *Recomanacions...* proscriuen, a causa dels problemes de manteniment, la moqueta, el parquet i el metall. En la mostra que hem treballat trobem solucions ben diferenciades i acceptables: gres (fosc a Mollet, blanc a Gavà), marbre (Sant Boi), linòleum (Sant Andreu i Cerdanyola), cautxú (Badalona), però també parquet (Joan Miró), malgrat que s'hagués desaconsellat de forma explícita.

Pel que fa a la il·luminació s'indica amb precisió, exclusivament, els luxs necessaris en els diferents punts i àrees, deixant plena llibertat al tipus de llums a utilitzar. En general la il·luminació és molt generosa, però no sempre és l'adient: trobem prestatgeries poc il·luminades, en les quals es fa difícil llegir les indicacions, i punts de lectura amb una intensitat de llum tan forta que enlluerna el lector, a més d'escalfar l'ambient. La climatització tampoc no rep un tractament unitari; a les *Recomanacions...* s'aconsella aire condicionat. De la mostra, una biblioteca, la més nova, no segueix aquesta recomanació (Badalona tant sols té calefacció), però el fet que les altres disposin d'unes instal·lacions d'aire condicionat tampoc no és garantia d'una climatització correcta (sabem, per exemple, que la Biblioteca Joan Miró té importants problemes a l'estiu).

Aquests problemes de funcionalitat són, per una banda, fruit d'una manca d'experiència dels arquitectes en la construcció de biblioteques; i per l'altra, cal tenir present que no hi ha gaire tradició a seguir les orientacions dels bibliotecaris.

Els importants projectes que la Diputació té entre mans de ben segur ajudaran a consolidar la col·laboració entre arquitectes i bibliotecaris i cal esperar que s'arribarà a imposar un estil de treball propi en qüestions de tipus específicament bibliotecari.

Hem deixat per al final el tema més important: les dimensions de les noves biblioteques populars. L'increment, de forma significativa, de l'espai de les biblioteques és el que n'ha possibilitat la transformació.

Calia disposar d'edificis amplis i ben ubicats per renovar la Xarxa. El gran èxit de la Central Tècnica de la Diputació és haver convençut els polítics de la rendibilitat social d'aquestes inversions.

Les actuacions arquitectòniques fetes els darrers anys demostren que tothom ha acceptat que és urgent ampliar i renovar una infraestructura que l'evolució de la societat i els canvis experimentats en les necessitats informatives han deixat obsoleta.

10. És sens dubte una decisió, fruit d'una política pragmàtica, no pretendre lligar als arquitectes.

Fa uns anys, concretament el desembre de 1985, amb motiu de la primera Trobada Bibliotecària a l'Hospitalet, ens referim a l'evolució experimentada en la imatge de la biblioteca pública al llarg del segle XX.¹¹

Hi destacàvem tres perfils bàsics de la seva història. Una primera imatge la situàvem en les biblioteques de principis de segle (Carnegie), una biblioteca en el seu moment molt innovadora. Aquesta s'adreçava, per primera vegada, a tots els ciutadans, amb un marcat to pedagògic, com "la universitat del poble". Reunia unes característiques de serveis (lliure accés als prestatges, secció infantil, préstec domiciliari, catàlegs per a ús públic, etc.) i de local (edifici independent a l'estil d'un petit temple de sabiesa: graons, columnes, frontó, etc.) que la identificaven amb tota claredat. Una biblioteca que, dèiem, tots coneixem molt bé perquè fou la que la Mancomunitat introduí a Catalunya i la que la Diputació de Barcelona va heretar.

L'evolució d'aquesta biblioteca ha dut al model que es desprèn de les normes de l'IFLA de 1973:¹² una biblioteca que s'interessa especialment a informar el ciutadà, que posa l'accent en abastar les dimensions de la demanda (nombre de volums i m²), que diversifica i zonifica els seus serveis, que es tecnifica, que introdueix nous suports, en definitiva, la biblioteca que es proposava en el vol. 1 de les *Normes per a biblioteques públiques a Catalunya*, i també la que es desprèn dels tres primers mòduls de la Central Tècnica de la Diputació.

Finalment ens referim a un tercer tipus de biblioteca, la que dissenyen les *Directrius per a biblioteques públiques* de l'IFLA.¹³ Són biblioteques de grans ciutats, Centrals Urbanes o de Districte, ambicioses en els seus objectius i riques en les seves realitzacions. Un tipus de biblioteca que accentua alguns dels trets del model anterior i, a més, n'incorpora de nous.

Aquestes biblioteques han passat, de treballar en cooperació amb altres biblioteques públiques, a coordinar les seves responsabilitats amb biblioteques universitàries i especialitzades participant en acords de diferent abast a partir d'un treball "en xarxa".

Són, i han de ser, biblioteques grans per l'amplitud i diversitat dels serveis que acullen. La plena incorporació de la tecnologia les ha convertides en el centre neuràlgic de l'estructura informativa del país.

Els mòduls 4 i 5 de la Central Tècnica de la Diputació i el vol. 2 de les

11. Carme Mayol, "Directrius i imatge de la biblioteca pública actual". Trobada Bibliotecària a l'Hospitalet (1a: 1985: l'Hospitalet de Llobregat). *Ponències: 2, 3, 5 i 6 desembre 1985, Biblioteca Central de Can Sumarro*. P. 3-55 (Documentació fotocopiada).

12. IFLA. Sección de Bibliotecas Públicas. *Normas para bibliotecas públicas*. Madrid: ANABA, 1974.

13. IFLA. Secció de Biblioteques Públiques. *Directrius per a biblioteques públiques*. Traducció de l'anglès de Daniel Busquets i Corbera. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Docentals de Catalunya, 1987.

Normes per a biblioteques públiques a Catalunya descriuen amb detall les exigències d'espai d'aquest tipus de biblioteques.

L'anàlisi de les biblioteques de la mostra ens permet confirmar el que ja apuntàvem en un principi: l'arquitectura és el marc que dibuixa l'actual política bibliotecària de la Diputació. L'espai, i tot el que l'espai ha permès d'incorporar (tecnologia, nous suports i serveis), donen a les noves biblioteques una imatge que correspon al tipus de biblioteques descrit en segon lloc; a més s'ha iniciat també, amb la inauguració de la Biblioteca de Badalona, el difícil capítol de les Centrals urbanes. Aquesta biblioteca haurà de demostrar com pot omplir-se de serveis un espai generós.

Si sumem a la renovació arquitectònica de les biblioteques una informatització ambiciosa, que agilitza i potencia els seus serveis, i que duu a la xarxa a col·laborar, de forma ben activa, amb tres sistemes de biblioteques universitàries del país, tenim ja el disseny global de l'estratègia de modernització de les Biblioteques Populares de la Diputació de Barcelona.

Sens dubte s'ha fet, i es continua fent, un esforç important. Però no és suficient: cal fer notar que, de les set biblioteques de la mostra, cap no s'ajusta a les exigències d'espai que, amb tanta precisió, descriuen els *Mòduls*. El desfasament, en alguns casos molt important, entre el que marquen els *Mòduls* (i les *Normes...*)¹⁴ demostra fins a quin punt es fa difícil aconseguir equipaments públics idonis.

Les institucions públiques implicades (Diputació i ajuntaments en aquest cas, però, ben segur, també la Generalitat de Catalunya) haurien de continuar i incrementar les actuacions arquitectòniques iniciades per a la millora dels equipaments bibliotecaris. Els programes previstos en aquest camp són força esperançadors.¹⁵

14. És preocupant observar l'escassa incidència dels *Mòduls* en les dimensions de les biblioteques finançades amb l'ajut de la Diputació de Barcelona. La biblioteca més gran, Can Casacuberta, té una superfície de 2.100 m²; cal tenir present que Badalona té 230.000 habitants i que per a 150.000 els *Mòduls* reclamen ja 2.700 m². Per il·lustrar les diferències entre les indicacions dels *Mòduls*, i les de les *Normes per a biblioteques públiques a Catalunya*, amb les dimensions de les biblioteques de la mostra fem un breu llistat comparatiu.

1) Can Castells (Sant Boi de Llobregat 72.926 hab.) 700 m², Mòduls 1.500 m², Normes 1.300 m².

2) Ignasi Iglesias (Sant Andreu 150.000 hab.) 1.100m², Mòduls 2.700 m², Normes 2.700 m².

3) Can Mulà (Mollet del Vallès 40.000 hab.) 700 m², Mòduls 1.200 m², Normes 780 m².

4) Joan Miró (Barcelona, Esquerra de l'Eixample 150.000 h.?), 800 m², Mòduls 2.700 m², Normes 2.700 m².

5) Marian Colomé (Gavà 45.000 hab.) 500 m², Mòduls 1.500 m², Normes 780 m².

6) Biblioteca Popular de Cerdanyola del Vallès (Cerdanyola del Vallès 60.000 hab.) 900 m², Mòduls 1.500 m², Normes 780 m².

7) Can Casacuberta (Badalona 230.000 hab.) 2.100 m², Mòduls 2.700 m² Normes 2.700 m².

15. A l'annex 2 que acompanya aquest article es pot veure l'ambiciós programa d'obres en curs i de projectes de la Diputació de Barcelona. Pel que fa a la Generalitat, en aquests moments, s'està elaborant el Mapa Bibliotecari de Catalunya i es preveu l'aprovació d'un pressupost extraordinari dedicat íntegrament a inversions en infraestructura.

Una política continuada de grans biblioteques populars és el camí obligat per arribar a tenir una lectura pública al nivell que reclama la societat actual.

L'any 1993 la Xarxa de Biblioteques Populars complirà el seu 75è aniversari. La Diputació de Barcelona, en diverses ocasions, ha manifestat, amb raó, l'orgull de ser l'hereva de la xarxa bibliotecària de la Mancomunitat de Catalunya.

Reivindicar aquella herència exigeix també reivindicar-ne l'esperit i treballar per assolir les realitats que corresponen, en el moment present a la línia d'aquell esperit. La política de renovació bibliotecària endegada per la Diputació s'inscriu, dins aquella línia que proposava unes biblioteques populars amb locals propis, independents... presentant per dins i per fora un aspecte estètic, gai, plaent a l'ull.¹⁶

El llenguatge ha canviat. Després de tres quarts de segle no són els mateixos la mentalitat, ni l'estètica, ni les necessitats d'informació d'una societat que ja té pocs punts en comú amb la d'aquell moment. La fidelitat i la sensibilitat envers aquestes necessitats són, però, permanents; avui, com ahir, les Biblioteques Populars han d'ésser com colònies materials i espirituals de l'esperit civil i de modernitat... lloc obert i hospitalari a les necessitats de la cultura.¹⁷

ANNEX 1

	Ampliacions (millora del local)	Trasllats (nou local)	Noves creacions local i servei nous)
1987	Barcelona-Gràcia BCN-Lola Anglada BCN-Sant Pau BCN-Santa Creu	Navarcles Rubí Súria	Barcelona-Zona Franca St. Boi de Llobregat Taradell Torelló Vilanova del Camí
1988	St. Boi de Llob (Fonoteca) St. Vicenç de Cast.	Abrera Arenys de Munt Terrassa-Sant Llorenç	
1989	Pineda	Sallent Sta. Coloma de Gram.	St. Esteve Sesrovires St. Fruitós del B.
1990	Castelldefels Cornellà	Barcelona-St. Andreu Mollet	Barcelona-Joan Miró
1991	L'Hospitalet-Sta. Eulàlia Sabadell-Can Puiggener Vilafranca del P.	Cerdanyola El Prat de Llob.	Gavà Montcada i Reixac Pineda-Poble Nou

16. *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. 2 (1915) p. 125.

17. *Ibidem*.

ANNEX 2

Diputació de Barcelona

obres en curs (1991)

Tona (T)	300 m ²
Balsareny (T)	250 m ²
Puigreig (T)	350 m ²
Granollers (T)	1.500 m ²
Sant Feliu de Ll. (N)	1.500 m ²
Berga (N)	1.500 m ²
Badalona (T)	2.000 m ²
Santa Coloma de Gram. (T)	2.500 m ²
Barcelona-Nou Barris (T)	2.700 m ²
Canet de Mar (T)	500 m ²
Bruc (T)	200 m ²
Vic (A)	500 m ²
Sitges (A)	700 m ²
Sant Just Desvern (A)	350 m ²
Olesa de Montserrat (T)	600 m ²
Arenys de Mar (T)	750 m ²
Vallirana (A)	300 m ²
Sant Pere de Ribes (N)	500 m ²

Projectes en curs de redacció (1991)

Ripollet
 Terrassa
 Vilanova i la Geltrú
 Mataró
 Santa Margarida de Montbui
 Sant Adrià de Besòs
 L'Hospitalet de Llobregat (Tecla Sala)
 La Llagosta
 Manresa
 Barcelona-Horta Guinardó
 Viladecans